

na čijem čelu je bio knez. Način biranja vijeća i njegovog mandata nisu poznati. Ovo vijeće se ponekada nazivalo i saski sud - *Curia Teutonicum*, koji se vremenom pretvorio u *curia Sclavorum* ili *curia purgarorum*. Sve ovo svjedoči o postojanju određenog stepena samouprave koja, međutim, nikada nije dosegla nivo kao u gradovima zapadne Evrope, što autorica argumentira i nepostojanjem gradske vijećnice. Od organa vlasti, najznačajnija bila je funkcija kneza, koju su najčešće obnašali članovi porodice Latinica, a koja se prelaskom u Despotovinu terminološki mijenja u funkciju vojvode. Postojali su još carinici, telali, pristavi koji su bili izvršna vlast – neka vrsta policije, pisari, kuriri itd. Autorica indirektnim putem, preko dubrovačkih izvora, dokazuje da je Srebrenica imala i svoj Statut, iako njegovi ostaci nisu pronađeni.

Da se srednjovjekovna Srebrenica razvila u naselje sa svim urbanim karakteristikama, svjedoče i ostaci njene materijalne i duhovne kulture. Iako nisu brojni, ipak se u dubrovačkim izvorima mogu pronaći tragovi o svakodnevnom životu stanovnika Srebrenice. Ti tragovi se odnose na način odijevanja, ukrasne predmete, vrste oružja i jačanje pismenosti. U razvoju pismenosti veliku ulogu imali su franjevci iz lokalnog samostana, a autorica izdvaja istaknutog filozofa i teologa, porijeklom Srebreničanina, franjevca Jurja Dragišića. Dat je i pregled vjerskih prilika, gdje se većina informacija u izvorima odnosi na katoličku crkvu i franjevački samostan. O Crkvi bosanskoj autorica ne daje nikakve vijesti, dok poglavlje završava zaključkom da su pravoslavne crkve i stanovništvo postojali u Srebrenici i prije osmanskog osvajanja.

Završni dio knjige pripada posebnom poglavlju *Сребреница у историји балканских градова* (153-158) koje predstavlja rekapitu-

laciju naprijed rečenog i prilogu *Дубровчани у Сребреници* (161-227) u kome je dat poimenični spisak 257 vlastelina i 2196 pučana iz Dubrovnika, koji su spomenuti u izvorima kao stanovnici Srebrenice.

Najnoviji rad Desanke Kovačević-Kojić je primjer sveobuhvatne monografije nekog srednjovjekovnog naselja. Najveća vrijednost ovog djela, je prije svega u izrazitom oslanjanju na dubrovačku građu, te ovaj rad predstavlja još jednu potvrdu o vrijednosti Dubrovčana kako za našu prošlost, tako i za sadašnjost. U srednjem vijeku, razvoj Srebrenice bio je direktno ovisan o zainteresiranosti dubrovačkih preduzetnika za njena rudarska bogatstva, a danas, broj i vrijednost podataka za historiju našeg srednjovjekovlja direktno ovise o podacima koje su ti poduzetnici ostavili iza sebe. Iako je Srebrenica ušla u spoznavu neakademске javnosti Svijeta tek sa užasnim dešavanjima vezanim sa genocidom tokom agresije krajem XX, ona je svoj zlatni period proživjela krajem XIV i u prvoj polovini XV stoljeća, kada je spadala u red najrazvijenijih gradova unutrašnjosti Balkanskog poluostrva. Upravo taj period, ovom dugo očekivanom knjigom, dobija svoje zasluženo visoko mjesto u historiografiji o srednjovjekovnoj Bosni.

DŽENAN DAUTOVIĆ

**Есад Куртовић, Из хисторије
банкарства Босне и Дубровника
у средњем вијеку (Улагање новца
на добит), Историјски институт,
Посебна издања, књ. 59, Београд,
2010, 173 стр.**

Esad Kurtović je 2000. godine uspješno odbranio magistarski rad pod nazivom *Ulaganje novca na dobit u konavoskom krugu*.

Rukopis tog magistarskog rada pod nazivom *Iz istorije bankarstva Bosne i Dubrovnika u srednjem vijeku (ulaganje novca na dobit)* objavljen je u posebnim izdanjima Istorijskog instituta iz Beograda 2010. godine.

Analizirajući na početku knjige dosadašnja gledišta u historiografiji o ovoj problematici autor u uvodnom dijelu konstatuje da osim nepreciznog prezentiranja raspoložive izvorne građe neki autori su najviše grešaka pravili u poistivjećivanju ulaganja novca na dobit sa depozitom, te u nepoznavanju tehnike poslovanja u okviru ovih bankarskih poslova. Iz navedenog je proizašao cilj i metod rada autora. Cilj teme je da identificira bankarska poslovanja i zaokruži ih u jednu cjelinu sa svim njihovim implikacijama u historiji odnosa Bosne i Dubrovnika u srednjem vijeku, putem prepoznatljive formulacije “Konavoskog kruga”. Cilj istraživanja nametnuo je metod rada upravo kroz formulaciju “Konavoskog kruga”, termina kojim su obuhvaćeni svi akteri poslovanja. Kada je riječ o izvorima autor je svoja istraživanja usmjerio na nedovoljno iskorištenu ćirilsku građu, kako objavljenu tako i neobjavljenu.

Autor jasno razgraničava pojam depozita od ulaganja novca na dobit i konstatuje da za bosanske velikaše “depozit predstavlja najveći stupanj zaštite imovine, a ulaganje novca na dobit njegovu oplodnju”. Autor dalje zapaža da je ulaganje novca na dobit u Dubrovniku dio kompleksne dubrovačke politike u sticanju Konavala. Metodološkom formulacijom “Konavoskog kruga” po autoru se prepoznaje težnja Dubrovnika za proširenje svoje teritorije. U tom slučaju Dubrovnik se pojavljuje u ulozi bankara koji raspolaže uloženim sredstvima, a ulagači su bosanska vlastela iz zaleđa koja ostvaruje godišnju dobit kao kamatu na uložena sredstva. Glavni akteri ulaganja novca na

dobit su Sandalj Hranić, Radoslav Pavlović te Pribislav Pohvalić i Brailo Tezalović. Svakom od njih autor je posvetio posebno poglavlje. Analizom poslovanja autor je došao do zaključka da su njihovi nasljednici imali pasivno učešće korišćenja dobiti na uložena sredstva te likvidaciju glavnice.

Kroz sagledavanje učešća predstavnika iz dubrovačkog zaleđa u ulaganju novca na dobit autor je napravio znatan pomak u sagledavanju ukupnog bankarstva u Dubrovniku. Poseban doprinos autora u rasvjetljavanju problema ulaganja novca na dobit unutar Konavoskog kruga je u njegovom detaljnom objašnjenju tehnike poslovanja, kojom prilikom autor ponovno ističe da je potrebno ovo poslovanje razlikovati od drugih bankarskih poslova, osobito depozita. Kako je ovo poslovanje u najužoj vezi sa prodajom Konavala Dubrovčanima od strane Sandalja Hranića i Radoslava Pavlovića, to su neki autori pogrešno protumačili ovo poslovanje kao “garanciju” zadržavanjem dijela novca ulagača od prodaje Konavala, dok se Dubrovniku ne osigura ulazak u posjed kupljene zemlje, uz kamatu od 5%. Autor knjige ukazuje na činjenicu da se takvo što nigdje ne spominje u dokumentima, te da se ustvari spominje “zamrzavanje” poslovanja (glavnice i isplate kamate) dok im se ne obezbjedi potpuni ulazak u posjed. Obrazlažući tehniku poslovanja ulaganja novca na dobit autor objašnjava sve njegove faze počev od otvaranja poslovanja, pa preko obrazloženja svakog dokumenta koji prati to poslovanje. Otvaranje poslovanja započinje sa najavom ulaganja koja je uvrštena kao privilegij u povelje kojima Dubrovčani obdaruju glavne aktere u prodaji Konavala. Slijede dokumenti koji omogućuju sagledavanje poslovanja, a to su vjerovni list, matica uloga, priznanice o ostvarenju

dobiti i zapisnici dubrovačke kancelarije. Vjerovni list predstavlja "punomoć", ovjeru izjave aktera poslovanja da je zastupnikova riječ pravosnažna, jer su zastupnici ustvari ti koji obavljaju najveći dio aktivnosti u okviru ovog poslovanja. Osnovni dokument je matica, ustvari povelja koja obezbjeđuje vjerodostojnost u svim transakcijama. Sastavni dio ove povelje je oporuka kojom su ulagači određivali svoje nasljednike u poslovanju.

Na kraju autor zaključuje da je korist Dubrovčana u ovoj vrsti bankarskih poslova bila višestruka. Posebno ističe da su oni ulaganje novca na dobit koristili kao jako političko sredstvo u stabilizaciji odnosa sa zaleđem. Vlastelu iz zaleđa, pak, ovo poslovanje je prema autoru "iz krute feudalne zbilje uvodilo u stabilne ekonomske tokove novog evropskog građanskog društva".

Iz svege gore navedenog može se konstatovati da knjiga *Iz historije bankarstva Bosne i Dubrovnika u srednjem vijeku (Ulaganje novca na dobit)* autora dr. Esada Kurtovića predstavlja izuzetan doprinos u sagledavanju odnosa Bosne i Dubrovnika u srednjem vijeku, kroz prizmu ulaganja novca na dobit. Uz ovu i knjiga pod nazivom *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača* objavljenu 2009. godine u izdanju Instituta za istoriju Sarajevo, koju je kao doktorsku disertaciju pod nazivom *Sandalj Hranić Kosača i njegovo doba* autor odbranio 2006. godine, predstavljaju veliki doprinos u rasvjetljavanju historije srednjovjekovne Bosne, podacima o jednom od Kosača, kojima je dopunio sliku o ovoj značajnoj bosanskohercegovačkoj vlasteli, ali i o političkim, ekonomskim i društvenim prilikama u srednjovjekovnoj bosanskoj državi, što je zaista nedostajalo u bosanskohercegovačkoj historiografiji.

VESNA MUŠETA-AŠČERIĆ

Emperor Sigismund and the Orthodox World, (Hrsg. Ekaterini Mitsiou – Mihailo Popović – Johannes Preiser-Kapeller – Alexandru Simon), Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Klasse, Denkschriften, Bd. 410, Veröffentlichungen zur Byzanzforschung, Bd. XXIV, Wien, 2010, 158 str.

Urednički trud ekipe mladih stručnjaka, znanstvenih suradnika Instituta za bizantska istraživanja Austrijske akademije nauka – Ekaterine Mitsiou, Mihaila Popovića i Johannes Preiser-Kapellera – uz pomoć kolege Alexandru Simona sa Univerziteta "Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca u Rumuniji, proizveo je izuzetno vrijednu knjigu posvećenu kralju i caru Sigismundu Luksemburškom.

Zbornik radova je rezultat objedinjavanja jednog dijela tematski srodnih izlaganja pročitanih na velikoj međunarodnoj konferenciji *Sigismund Luksemburški i njegovo vrijeme (Sigismund of Luxemburg and his Time)*, održanoj u decembru 2007. godine, na 370. obljetnicu Sigismundove smrti, u Velikom Varadinu, gdje se nalaze i carevi posmrtni ostaci. Zbornik, kroz sedam radova na francuskom, njemačkom i engleskom jeziku, tematizira odnos Sigismunda Luksemburškog (1368-1437), ugarskog kralja, rimsko-njemačkog cara i cara Svetog Rimskog Carstva sa pravoslavnim svijetom. Zbog univerzalnog karaktera svoje vlasti, ali i kompleksnih političkih prilika tog vremena, Sigismund je igrao značajnu ulogu i za katolike zapadne Evrope, ali i za pravoslavce u njenom istočnom i jugoistočnom dijelu. Posebno su bile intenzivne Sigismundove veze sa dvjema pravoslavnim podunavskim kneževinama Moldavijom i Vlaškom, ali i sa pravoslavnim stanovništvom koje je u velikom broju živjelo u Ugarskoj. Cilj